

Oslo, 15.12.2006

Endelig rapport for prosjektet Landbruk lilleputt 2006.

Kjøkkelvik barnehage, Bergen.

Foto: Kjøkkelvik barnehage

Fase 1, Utvelging av prosjektbarnehager og hagelag

Tidsrom: Vår 2006

Utvelgelsen av barnehagene

Fylkesledere i Hageselskapets avdelinger i Hordaland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag gjorde avtaler med 12 lokale hagelag som videre tok kontakt med hver sin barnehage. Hagelagene er Hageselskapet Laksevåg, Askøy, Åsane, Fana, Fylkesstyret i Hordaland, Namsos, Steinkjer, Strinda, Heimdal og Geitastrand. I Bergen er Kjøkkelvik, Erdal, Follese, Tertitten, Søreidtunet, Marken og Os barnehage med i prosjektet. Trondheim har med barnehagene Festningen, Lundåsen og Lensvik barnehage. Mens Namsos har fått med Flak gårdsbarnehage og Steinkjer har Sannan barnehage.

Fase 2, Utplanting av frukttrær og bærbusker

Tidsrom: Sommer/Høst 2006

Generelt

Samarbeid og kommunikasjon

Hagelagene og barnehagene har utvekslet kunnskap og erfaringer gjennom samarbeidet. Barnehagenes personal har sørget for at plantingen fungerer i forhold til barnas lek og utforsking. I noen av barnehagene har landskapsarkitekter fra kommunen hjulpet til i arbeidet med plasseringen av frukttrær og bærbusker. De lokale hagelagene har brukt til sammen 212 timer på dugnadsarbeidet i barnehagene.

Innkjøp av materiell

Plantene blir valgt i forhold til gradienter som klimasone og jordkvalitet. Da noen av våre barnehager befinner seg såpass langt nord i landet har plantingen blitt forsinket pga. at vekstsesongen er kort. Vi har derfor gitt tillatelse for at noen av hagelagene har kjøpt inn materiale til grønnsakseng eller jordbæråker slik at disse kan etableres våren 2007.

Bildemateriell

Alt bildemateriale i rapporten er nå godkjent av foreldre og barnehagepersonell til offentlig publisering. Vi ber likevel om at bruk av bilder til publisering rapporteres tilbake til kontaktperson i Hageselskapets fagavdeling slik at de respektive barnehager til en hver tid er orientert om hvor bildene er publisert.

Ved bruk av bildene fra Kjøkkelvik barnehage som er tatt av fotograf Vidar Andersen fra Bydelmagasin Laksevåg må avtales med fotograf direkte.

(Se vedlegg bilder)

Rapportering fra barnehagene

Bergen

Generelt

Det er innkjøpt 12 bærbusker, hovedsakelig rips og solbær og 14 frukttrær bestående av eple og plomme til barnehagene i bergenstraktene. Til sammen er det nedlagt 118 dugnadstimer i Bergen.

Kjøkkelvik barnehage har fått plantet 1 familie-epletre, som er et podet epletre med flere sorter på samme tre. Det er plantet 2 solbær busker og i tillegg laget en 7x6 meter stor kjøkkenhage hvor det er plantet 6 kg sette-poteter, tomater, sukkererter og purreløk. Rundt plantene er det bygget gjerder for å skjerme plantene mot barnas lek. Arbeidet med jordkvaliteten har krevd mye gjødsel og ny jord. Det er rapportert at barnehagen har kunnet høste 12 flotte tomater i år, og flere kilo poteter.

Familie-epletreet gror i Kjøkkelvik barnehage.

Foto: Kjøkkelvik barnehage

Potethøsting i oktober.

Foto: Vidar Andersen, Bydelsmagasinet Laksevåg

Søreidtunet barnehage har fått plantet et plommetre, *Oullins*, en ripsbusk, *Jonkheer van Tets*, og en solbærbusk, *Imandra*.

Os og Marken barnehage har fått plantet hvert sitt epletre, plommetre, ripsbusk og solbærbusk.

Erdal og Follese barnehage har fått to familieepletrær hver. Det er også plantet tre bærbusker av ulike slag i barnehagene. Askøy hagelag har snekret kasser som skal brukes til jordbærplanter. Jordbærplantene er kjøpt inn og vil bli levert av leverandør våren 2007. Askøy hagelag vil derfor komme på et besøk til våren for å hjelpe til med plantingen av disse. Jordkvaliteten har vært et problem og krevd mye utskifting av jord og bygging av plantekasser.

Barna i Marken barnehage gleder seg over et nytt frukttrø som skal gi dem gode epler i mange år framover.

Foto: Marken barnehage

Follese barnehage har fått fine plantekasser med bærbusker og frukttrær i. En plantekasse er gjort klar for jordbærplanting til våren 07.

Foto: Birte Berntsen

Foto: Birte Berntsen

Tertitten barnehage har fått plantet et frukttrø, en solbærbusk og en ripsbusk. Det er jobbet mye med jordkvaliteten og skiftet ut en del jord.

Full konsentrasjon under vanningen i Tertitten barnehage.

Foto: Tertitten barnehage

Trondheim

Generelt

I Trondheim har det blitt plantet 8 epletrøer, 1 kirsebærtre, 7 plommetrøer, 7 ripsbusker og 7 solbærbusker. Hagelagene har brukt 45 dugnadstimer til sammen, og har planer om oppfølgingsarbeid våren 2007.

Festningen barnehage vil få to epletrøer, et kirsebærtre og et plommetre. Det er og bestilt en ripsbusk, en solbærbusk og to svartsurbærbusker. På grunn av at jordkvaliteten i barnehagen er dårlig har de laget plantekasser i tre som er brukt i plantingene. Plantene er bestilt fra Leira gartneri som drives av Tunga fengsel i Trondheim. På grunn av sen saksgang fra gartneriet vil plantingene skje våren 2007.

Lundåsen barnehage er helt ny og har ikke fått opparbeidet utearealet ferdig enda. I tett samarbeid med landskapsarkitekt fra kommunen, Heimdal hagelag og barnehagens personal er det laget en plan over hvordan området skal bli seende ut. Det er innkjøpt åtte frukttrøer og seks bærbusker. Fire epletrøer av ulike sorter, to plommetrøer, en ripsbusk og to solbærbusker skal omplantes våren 2007 på grunn av opparbeidelsen av utearealet i barnehagen. I tillegg er det innkjøpt frø av blant annet

brekkbønne, sukkererter, timian, sitronmelisse, gressløk, purre og basilikum som skal såes og plantes ut våren 2007.

Lensvik barnehage ligger i et skogområde og har friluftsliv som satsingsområde. I skogen lærer de barna om ville spiselige bær som blåbær og tyttebær. De har plantet fire frukttrær og seks bærbusker. Det er snekret plantekasser i tre på grunn av den dårlig jordkvaliteten på plassen. I tillegg har barnehagen en grønnsakshage med gulrøtter, sukkererter, reddiker og rødbeter. Årets høsting av gulrøtter, sukkererter, rødbeter og reddiker er allerede spist. Hageselskapet Geitastrand har latt barna i barnehagen være med på hele prosessen med planting og såing som et opplegg i den pedagogiske virksomheten.

Planting av bjørnebærbusker i Lensvik barnehage.

Foto: Lensvik barnehage

Namsos og Steinkjer

Generelt

I Steinkjer er det plantet 4 frukttrær og 5 bærbusker. På grunn av at barnehagen ligger på sandjord har det vært jobbet mye med jordkvaliteten. Barnehagen hadde ønske om å starte en kompostbinge, og har fått hjelp til det. I Namsos er det blitt plantet 10 bærbusker og laget til en grønnsakhage. Det er laget tre store plantekasser i tre som er fylt med en blanding av matjord, sand og kompost. Det er brukt til sammen 49 dugnadstimer i Namsos og Steinkjer. Oppfølging vil skje våren 2007.

Sannan barnehagen har fått plantet to epletrær, to plommetrær, to stikkelsbærbusker og tre solbærbusker. Siden barnehagen ligger så langt nord i landet og vekstsesongen er relativt kort, er det kjøpt inn materiell til en grønnsakseng som skal plantes ut til våren. Barnehagen vil selv så frøene og skal få hjelp med utplantingen av hagelaget våren 2007.

Flak gårdsbarnehage har fått plantet fire bringebærplanter, to stikkelsbærbusker, to ripsbusker og to solbærbusker. I tillegg er det dyrket salat, erteblomst, reddik, gulrot, veksbønne, blomkarse, tomat, agurk, solsikke og settepotet i en grønnsakhage.

Årets gulrøtter er klare for spising av barnemunner i Flak Gårdsbarnehage

Gleden var stor i Flak gårdsbarnehage da de første salathodene kunne høstes.

Sukkererter passer bra som mellommåltid. Søtt og godt, og kjempe sunt.

I Flak gårdsbarnehage bruker de noen av årets poteter til å lage potetdyr. En ku, gris eller kanskje en løve? Her er det bare fantasien som setter grenser.

Foto: Flak gårdsbarnehage

Publisitet og media

Nettpublikasjoner

Sluttrapporten vil bli publisert på Hageselskapets og Landbruks- og matdepartementet sine nettsider. Informasjon om prosjektet ligger presentert pr. 15.12.06 på nettsidene for Hageselskapet, Helse og Velferdsetaten i Oslo, Utdanningsforbundet og Landbruks- og matdepartementet.

(Se vedlegg Publisitet og media)

Media

Flere aviser har vist interesse for prosjektet.

- Bydelsmagasinet Laksevåg nr. 3-06, skrev om potetsanking i Kjøkkelvik barnehage i oktober.
- Trønder-Avisa omtalte prosjektet i Sannan barnehage, 15.09.06.
- Namsos-Avisen skrev om prosjektet i Flak gårdsbarnehage, 20.09.06.
- Hamar arbeiderblad og Hamar dagblad fortalte om hvordan Hamar hagelag har latt seg inspirere av prosjektet og plantet frukttrær i Blåveisen barnehage, 08.06.06.
- Hamar hagelag sitt prosjekt ble også omtalt i Norsk Hagetidend nr 10-06.

(Se vedlegg Publisitet og media)

BudsjettTildelte midler totalt for prosjektet i 2006: **kr 187.000**

(Alle tall er inkl. mva)

Utgifter til innkjøp av materiell barnehager i	Bergen	Trondheim	Namsos/Steinkjer	Summert
Frukttrær	4 606	1 668	3 060	9 334
Bærbusker	1 707	5 376	1 299	8 382
Andre planter	2 073	2 500	2 452	7 025
Jord	2 281	2 020	2 900	7 201
Oppbindingsmateriell og stammebeskyttere	2 013	2 620	5 000	9 633
Plantekasser	6 000	5 250	800	12 050
Totalt antall kostnader for materiell	18 680	19 434	15 511	53 625

Dugnadsarbeid:	Bergen	Trondheim	Namsos/Steinkjer	Summert
Arbeidstimer	95,5	55	30	180,5
Oppfølgingstimer	28	12	8	48
Sum timelønn (150 kr pr. time)	18 525	10 050	5 700	34 275

Materiale og dugnadsarbeid	87 900
Rapportføring og koordinering fra Hageselskapets fagavdeling: 54.2 timer x 500 kr	27 100
Budsjett knyttet til materiell og arbeid for barnehagene totalt	115.000

Budsjett knyttet til materiell og arbeid for barnehagene totalt	115.000
Utgifter for følgende arbeidsoppgaver i Hageselskapet sentralt:	
Dekking av påløpt underskudd i Oslo	20 984
Kampanje for å skape interesse for prosjektet (printing av poster, ballonger og statsbesøk i barnehage)	11 366
Plantekasser til Hus og Hagemessen	6 950
Trykking av veiledere til Hus og Hagemessen i Lillestrøm og Hagetreffet på Gjennestad	14 000
Adm. kostnader	18 700
Totale kostnader inkl. mva	187 000

Regnskap

Etter å ha mottatt dokumentasjon for innkjøp av materiell og totalt antall dugnadstimer har Hageselskapet sentralt tilbakebetalt de ulike hageslagene. Under arbeidet med budsjetteringen ble ikke Hageselskapets rabatter på ulike hagesentre innregnet, derfor er beløpet for innkjøp av materiell lavere enn først antatt. Det er imidlertid brukt flere dugnadstimer enn budsjettert, også sentralt i Hageselskapet. Grunnen til at prosjektet har krevd flere arbeidstimer ved fagavdelingen er delvis at det er blitt skiftet prosjektkoordinator for prosjektet.

(Alle tall er inkl. mva)

Utgifter til innkjøp av materiell til barnehager i	Bergen	Trondheim	Namsos og Steinkjer	Summert
Fruktrær	4 165	5 241	929	10 335
Bærbusker	1 530	2 368	1 608	5 506
Andre planter	873	1 146	0	2 019
Jord	3 635	3 203	1 700	8 538
Oppbindingsmateriell og stammebeskyttere	1 685	2 585	658	4 928
Plantekasser	1 879	2 385	1 129	5 393
Totalt antall kostnader for materiell:	13 767	16 928	6 024	36 718
dugnadstimer	118	45	49	212
oppfølgingstimer	28	8	8	44
	21 825	7 950	8 550	38 325
Totalt sum				75 043

Beskrivelse	Antall	Sum
Innkjøp og dugnad hageslag		75 043
Timer brukt til prosjekt	87	43 500
Totalt		118 543

Utgifter til innkjøp av materiell, dugnad og koordinering	118 543
Utgifter for følgende arbeidsoppgaver i Hageselskapet sentralt:	
Dekking av påløpt underskudd i Oslo	20 984
Kampanje for å skape interesse for prosjektet	32 759
Plantekasser til Hus og Hagemessen	4 543
Adm. kostnader	18 700
Totalte kostnader inkl. mva	195 529

Totalte kostnader inkl. mva	192 029
Tildelte midler totalt for prosjektet	- 187 000
Beløp dekket av Hageselskapet sentralt	= 8 529

(Se vedlegg regnskapsutskrift, ettersendes)

Fase 3, Vedlikehold

Tidsrom: Høst 2006 – Vår 2009 Skjøtsel og vedlikehold.

Ansvarsfordeling av vedlikehold

Hagelagene

De neste tre årene er det satt av fire oppfølgingstimer til skjøtsel og vedlikehold pr. barnehage. Det er ulikt hvordan hagelag og barnehage har avtalt oppfølgingsprogrammet. Noen har oppfølgingsbesøk allerede våren 2007. Oppfølgingsbesøkene varierer i forhold til plantevariasjonen. Et prosjekt med levende planter trenger at det følges med på vekst og utvikling. Etter 2-3 år må beskjæring av solbærbusker foretas, mens rips og stikkelsbær kan vente 3-4 år. Epletrær og andre frukttrær må formes hvert år de første 3-4 årene. (Henviser til veileder "Hvordan dyrke frukt og bær i barnehagen", side 4)

Barnehagene

Personalet i barnehagen har hovedansvaret for oppfølgingen og skjøtselsarbeidet for plantene. Hagelagene kommer innom på oppfølgingsbesøk etter behov. Det er avsatt timer til at hagelagene kan hjelpe barnehagepersonalet med det største skjøtselsarbeidet i forbindelse med frukttrær og bærbusker.

Oversikt over involverte aktører

Landbruks- og matdepartementet

Hageselskapets fagavdeling sentralt

Hageselskapets fylkesavdeling Hordaland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag.

Hageselskapets lokale hagelag: Askøy, Fana, Geitastrand, Heimdal, Laksevåg, Leinstrand, Namsos, Steinkjer, Strinda, og Åsane.

Barnehagene: Erdal, Festningen, Flak, Follese, Kjøkkelvik, Lensvik, Lundåsen, Marken, Os, Sannan, Søreidtunet og Tertitten.

Kontaktpersoner:

Landbruks- og matdepartementet:

Per Hallvard Eliassen, Rådgiver i Avdeling for matpolitikk, Seksjon mat- og forbrukerpolitikk.

Hageselskapets fagavdeling sentralt:

Tanja Båst Andresen, Prosjektkoordinator.

Gustav Redalen, Fagsjef.

Hageselskapets fylkesavdelinger:

Hordaland fylkesstyre, Leder Anne Tafjord-Kirkebø og Nestleder Thorolf Juvik.

Nord-Trøndelag fylkesstyre, Sekretær Gunnhild Halvorsen.

Sør-Trøndelag fylkesstyre, Leder Lars Nypan.

Hageselskapets lokale hagelag:

Askøy hagelag, Arthur Bertesen.
Fana hagelag, Olaf Hammersland.
Geitastrand hagelag, Torill Leinhardt.
Heimdal hagelag, Gretha Olsen.
Laksevåg hagelag, Jan Steinar Johansen.
Namsos hagelag, Tomas Bangsund.
Steinkjer hagelag, Einar Benum.
Strinda hagelag, Liv Grimsmo.
Åsane hagelag, Trygve Gjerstad.

Barnehagene:

Erdal barnehage, Kjersti Ekeland.
Festningen barnehage, Anne Kirsti Welde.
Flak Gårdsbarnehage, Sylvia Opdal.
Follese barnehage, Birte Berntsen.
Kjøkkelvik barnehage, Kristin Stensland.
Landsvik barnehage, Torill Leinhardt.
Lundåsen barnehage, Heidi Tømmerdal.
Marken barnehage, Ingunn Samnøy.
Os Barnehage, Birthe Sandbakken.
Sannan barnehage, Heidi Henriksen.
Søreidtunet barnehage, Elisabeth Sætrevik.
Tertitten barnehage, Linda Lundekvam.

15. desember 2006

Vennlig hilsen

Tanja Båst Andresen
Prosjektkoordinator

Gustav Redalen
Fagsjef

Vedlegg i word dokument - Vedlegg Bilder, publisitet og media Landbruk lilleputt:

Vedlegg Bilder
Vedlegg Publisitet og media